

Maak lezen verplicht, interessant én leerzaam

Een tijdje geleden stelde Stine Jensen in NRC¹ voor om leerlingen 'boekenstraf' te geven, in plaats van het 'leesplezier' van leerlingen voorop te stellen. Ze heeft een punt natuurlijk. Waarom zou je niet van leerlingen mogen vragen zich in te spannen om te lezen? Lezen hoeft toch niet meteen een pretje te zijn? En als je leerlingen steeds voorhoudt dat lezen zo leuk is, bereik je eerder het tegendeel. Mogen ze zelf nog weten wat ze leuk vinden?

Lezen moet, want het leesniveau van onze leerlingen daalt. Verplicht lezen zou alleen geen straf moeten zijn. Je kunt leerlingen motiveren met interessante teksten. Teksten met inhoud die ertoe doen, waar een leerling meer van wil weten.

Leerzame teksten

Vrijwel alle leerlingen willen iets leren, en verwachten dat ze dat ook doen op school. Ze verwachten niet zozeer (vrijblijvend) 'plezier', zeker ook geen 'straf', maar wel uitdaging. Lezen moet daarom interessant én leerzaam zijn, want dat motiveert. Leerlingen willen hun best doen om een tekst te begrijpen als ze echt geïnteresseerd zijn in de informatie uit die tekst, of die informatie nodig hebben. Als leraar moet je dus in de eerste plaats zorgen voor interessante teksten. Als die interesse er niet spontaan is, geef je leerlingen een opdracht waarbij ze de informatie uit die teksten nodig hebben. Lezen met een doel dus, en teksten die functioneel worden gebracht. Het is dan vervolgens de kunst om leerlingen teksten inhoudelijk te leren doorgronden, zelfs als daar moeilijke woorden of lastige zinnen in staan. Laat ze de betekenis van woorden achterhalen vanuit de tekst, laat ze puzzelen met verwijzingen en lange zinnen, om te komen tot dieper tekstbegrip. Zorg daarbij voor teksten die niet te moeilijk zijn, maar ook zeker niet te makkelijk!

Weg met de traditionele leesmethode

We weten inmiddels dat methoden voor begrijpend lezen niet (kunnen) werken. 'Methoden' zijn saai, de teksten zijn schools en de focus is gericht op het aanleren van leesstrategieën in plaats van op het tekstbegrip.

In methoden voor begrijpend lezen gaat het minder om de inhoud van de teksten dan om leerdoelen als 'gebruik van signaalwoorden' en 'alineaverbanden'. Dit is niet waar de interesse van leerlingen naar uitgaat. Net als volwassen lezers willen leerlingen in de eerste plaats weten wat er staat, om wijzer te worden van de inhoud. Dat kan bij spannende verhalen en boeken, maar zeker ook bij informatieve teksten. De meeste volwassenen lezen vooral teksten voor de informatie en ook leerlingen lezen bij het vakonderwijs om informatie te vergaren. Echter, leerlingen zijn nog geen volwassenen, dus moeten ze nog leren hoe je teksten aanpakt.

Het is dus niet zo dat je het leesonderwijs en de leesdidactiek overboord kunt zetten en kunt vervangen door leerlingen terloops teksten te laten lezen bij het vakonderwijs of in thematische projecten.

De succesvolle aanpak van basisschool de Regenboog in Schijndel

Adjunct directeur Marja Schippers vertelt: "Wij waren een zwakke school wat betreft de leesprestaties. Onze resultaten zijn sterk verbeterd sinds we een nieuwe aanpak voor begrijpend lezen hebben ingevoerd."

AUTEUR: HILDE HACQUEBORD
DIRECTEUR DIATAAL BV

Met name in de bovenbouw zien we leerlingen nu nog verder groeien, terwijl deze groepen eerst bleven steken en de leerlingen niet gemotiveerd waren. Die motivatie is er nu wel dankzij onze thematische aanpak rond teksten. We kiezen zelf interessante teksten uit van goede didactische kwaliteit. Leerlingen mogen kiezen uit de teksten die we ze aanbieden. Die teksten zijn behoorlijk moeilijk, en dan zie je dat leerlingen er echt in gaan speuren en er intensief mee aan de gang gaan. De teksten worden uitgeprint op A3, zodat leerlingen er bij kunnen schrijven en samenwerken. Niet om leesstrategieën te oefenen of signaalwoorden te onderstrepen maar omdat ze lezen met een inhoudelijk doel vanuit het thema. En: 'lezen is leuk' slaat niet aan. Voor de motivatie van leerlingen moet het vooral leerzaam zijn. Toetsen blijven ook belangrijk, juist bij deze didactiek waarin we niet meer een methode volgen. En we zien het succes van onze werkwijze terug in de toetsresultaten, dat is enorm motiverend, voor ons als leerkrachten maar ook voor de ouders en leerlingen."

Marja Schippers is –evenals de auteur van dit blog– lid van de Taalraad Begrijpend Lezen. Een portret van haar school is te vinden in het rapport van de Taalraad (2019)²

¹ Stine Jensen, Met 'leesplezier' krijg je kinderen niet aan het lezen, zet in op boekenstraf. NRC, 15 augustus 2020

² Algemeen secretariaat van de Taalunie (2019) Effectief onderwijs in begrijpend lezen. Acties voor beter leesbegrip en meer leesmotivatie. Den Haag: Taalunie

“

Onze resultaten zijn sterk verbeterd sinds we een nieuwe aanpak voor begrijpend lezen hebben ingevoerd.

”